

Een van de taken van de regimentsadjutant is het vergroten van de kennis over de historie van ons Regiment. Deze keer besteed ik aandacht aan ons vaandel. Velen van u hebben het al bij diverse gelegenheden gezien en weten dus dat een vaandel met een bepaald erbetoon behandeld wordt. Waar komt een vaandel vandaan, waarom dit erbetoon en hoe komen wij aan ons vaandel?

WAT IS EEN VAANDEL?

De Grote Nederlands Larousse encyclopedie geeft daarvoor de volgende omschrijving: 'Vaandels zijn van oorsprong veldtekens van regimenten en andere onderdelen van de krijgsmacht, bestaande uit een vierkante vlag van zijde, geborduurd met de naam van het regiment of korps en de jaartallen en aanduidingen van belangrijke krijgsvaandelingen waaraan het regiment of korps heeft deelgenomen. Vaandels zijn het symbool van trouw aan het staatshoofd en van de eenheid en eer van het regiment of korps. De vaandels van bereden eenheden worden standaarden genoemd.'

DE OORSPRONG VAN VAANDELS

Al in de oudheid namen stammen een veldteken mee als ze oorlog voerden. Rond dit veldteken verzamelde men zich na afloop van de strijd. Het eerste bewijs voor het gebruik hiervan is te vinden in het graf van de Egyptische koning Narmer. Zijn troepen voerden rond 3000 jaar voor Chr. lange stokken met dierenafbeeldingen met zich mee. Bekender zijn de standaarden van de Romeinse legioenen. De dierensymbolen van deze standaarden (vexilla genoemd) waren aan de ene kant een bron van bezieling en

trots, aan de andere kant dienden ze een tactisch doel; legeraanvoerders konden zo hun troepen makkelijker herkennen en dus ook beter aansturen. In de nadagen van het Romeinse Rijk groeide het gebruik van vlaggen en vaandels op het slagveld aanzienlijk. De eikenkrans die zich thans onder de leeuw en het voetstuk bevindt en de leeuw in de vaandeltop herinneren ons aan die tijd.

In de middeleeuwen werd het vaandel doek stilaan belangrijker dan het herkenningsteken erboven. Het symbool waarmee een leger zich onderscheidde van de anderen – een leeuw, een roos, of een ander element uit het wapen van de koning die het diende – verhuisde van de standaard naar het vaandel. De bekroning van de draagstang (zoals bij de huidige vaandels de lauwerkrans en de leeuw) verloor haar oorspronkelijke betekenis als herkenningsteken en werd een ornament 'voor de sier'.

In vroeger tijd stond het vaandel ook voor de directe aanwezigheid van de leidinggevende, vaak de vorst of heerser. Met het onoverzichtelijker worden van het slagveld stonden de vlaggen, vaandels en standaarden voor de aanwezigheid van de door de vorst aangewezen leidinggevers (commandanten). Wat later werd het vaandel overgenomen door het gilde - oorspronkelijk een semimilitair gezelschap van burgers die de soldaten in oorlogstijd hielpen bij het verdedigen van de eigen vesting, maar later een soort beroepsvereniging voor ambachtslieden met hetzelfde vak, een soort voorloper van de huidige vakbonden. In die tijd veranderen de symbolen die op het vaandel staan; de heraldische tekens van de koning maken plaats voor symbolen die typisch zijn voor het vak van de gildeleden, zodat het volk kon zien dat de zilversmeden of de slagers in aantocht waren.

De associatie van vaandels met muziekkorpsen ligt vanuit de geschiedenis ook voor de hand. Als legers het slagveld betraden, liep de vaandrig met het vaandel meestal vlak vóór of vlak achter de regimentskapel. Toen die militaire muziekkorpsen zich ontwikkelden tot burgerlijke harmonieën of fanfares namen zij de vaandel drager met zijn drapeau over: het vaandel werd een vast onderdeel van het muziekkorps.

Nog wat verder in de geschiedenis, in de tijd van het Staatse leger, de strijdmacht van de Republiek der Verenigde Nederlanden, fungeerden vaandels en standaarden als oriëntatiepunt in het strijdgevoel. De vaandrigs en kornetten hadden de taak om het vaandel in handen te houden en tot het uiterste te verdedigen. Het verdedigen en dragen van het vaandel werd beschouwd als een grote eer. Elke compagnie voetvolk en ruitery had destijds een eigen vaandel of standaard. Later bracht men dit aantal terug.

Vanaf 1820 kende koning Willem I vaandels en standaarden toe aan de eigen eenheden. Het model uit die tijd is tot op heden nog steeds in gebruik. Om de eenheid te inspireren staan op de vaandels ook de krijgsvaandelingen van de eenheid vermeld. Deze opschriften kunnen op het doek staan of op een cravate, een lint dat als een strik boven aan de stok is bevestigd. In het geval van de Koninklijke Marine en het Korps Mariniers gaan deze opschriften zelfs terug tot de tijd van de Staatse vloot.

Naarmate de oorlogvoering zich verder ontwikkelde, verloor het vaandel haar tactische waarde. Wat niet veranderde is het feit dat vaandels ook nu nog symbolen zijn van trouw, eenheid en eergevoel. Een vaandel dat de vorst toekent en uitreikt is ook een blijvend symbool van binding van de eenheid met het Huis van Oranje en van de saamhorigheid van allen die bij de eenheid dienen en veelal op dat vaandel de eed of belofte hebben afgelegd.

In het verleden hebben ook anderen dan de Koning(in) op vaandels gelijkende doeken aangeboden aan eenheden of instellingen van de krijgsmacht. In enkele gevallen zijn deze naderhand als vaandel erkend, hetgeen in een Koninklijk Besluit is bekrachtigd. Dit betreft onder meer het vaandel van de Koninklijke Militaire Academie en het vaandel van de Koninklijke Militaire School.

DE HUIDIGE VAANDELS

Tot op heden wordt in Nederland het vaandel/de standaard verleend (of erkend) door de heersende vorst. De aanwezigheid van het vaandel/de standaard staat symbool voor de aanwezigheid van een lid van het Koningshuis.

Nog steeds worden vaandels en standaarden daarom met veel ceremonieel omgeven. Als een vaandel intreedt, zal dat gebeuren met muziek (de vaandel mars en de eerste 4 maten van het Wilhelmus) terwijl de aange-treden troepen in de houding staan en de

De vexilla van het Vaandel

eregroet brengen. Tijdens het passeren van een ontplooid vaandel wordt men geacht zelfstandig de houding aan te nemen en de groet te brengen. Ook legt elke militair zijn of haar eed of belofte af op het vaandel of de standaard van zijn of haar eenheid.

Zoals al eerder gememoreerd stammen de huidige vanden uit 1820. Ze zijn gemaakt naar een ontwerp van de schilder Pieneman. De voorstellingen op het vaandel hebben een symbolische betekenis. Het wapen van Nederland wordt omkranst door een eiken-tak en een lauriertak, samengebonden door het lint van de Militaire Willemsorde. Het oranje doek is vierkant en wordt omzoomd door oranje twijgen, de kleur van het Huis van Oranje-Nassau. Een vaandel heeft de afmetingen van 87 bij 87 centimeter, behalve bij de gemechaniseerde eenheden waar het vaandel 60 bij 60 centimeter meet. De afmetingen van een standaard zijn 50 bij 50 centimeter.

De gekroonde J of B geeft aan dat het vaandel werd uitgereikt door H.M. Koningin Juliana of Koningin Beatrix. De top van de vaandelstok bestaat uit leeuw, blok en krans en is ontworpen door de beeldhouwer Gode Charles, gebaseerd op de Romeinse veldtekens. Op het doek staan de veldslagen vermeld, waaraan het korps deelnam.

Het vaandel dan wel de standaard van het vaandel- of standaardvoerende regiment of korps wordt beheerd door de regiments- of korpscommandant. In de defensiepublicatie 'Ceremonieel & Protocol voor de Krijgsmacht' is omschreven wanneer een vaandel of standaard wordt ingedeeld en meegevoerd bij militaire plechtigheden. In gevallen waarin het genoemde voorschrift niet voorziet beslist de regiments- of korpscommandant ter zake en informeert de Bevelhebber der Landstrijdkrachten door tussenkomst van zijn chef-kabinet over de bijzondere gelegenheid waarbij het van belang wordt geacht het vaandel of de standaard in te delen.

HET VAANDEL VAN DE VERBINDINGSDIENST

Het vaandel van de Verbindingsdienst werd op 2 februari 1974 bij Koninklijk Besluit nr. 39 door H.M. Koningin Juliana toegekend

Het Vaandel met het opschrift 'Rotterdam 1940'

aan het Regiment Verbindingsstroepen. Tot 1968 was het Regiment de eenheid waarbij al het personeel van de verbindingdienst in administratie was. De tradities van dit Regiment worden thans voortgezet door de Commandant van de School Verbindingsdienst, tevens Commandant Regiment Verbindingsstroepen. Het vaandel, dat als wapenfeit vermeldt: 'Rotterdam 1940' werd op 1 mei 1974, de 25e verjaardag van het Wapen van de Verbindingsdienst, door Z.K.H. Prins Bernhard namens H.M. Koningin Juliana uitgereikt aan de Commandant

van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum in zijn functie als Commandant Regiment Verbindingsstroepen. De leden van het Regiment Verbindingsstroepen mogen en moeten er trots op zijn dat we in het bezit zijn van een vaandel. Het is het meest tastbare symbool dat ons allen verenigt, want velen van ons hebben door de jaren heen de eed of belofte afgelegd op ons Vaandel. Dat alleen al is een uitermate essentiële functie van het vaandel.

Het regimentscommando streeft na, dat iedereen die tot ons Regiment behoort in de gelegenheid wordt gesteld om zijn/haar beëdiging uit te voeren op ons Vaandel. Alle leden moeten dit willen en stimuleren in hun naaste omgeving. Lukt dat niet bij een centrale beëdiging van het Regiment Verbindingsstroepen dan rukken we uit met het Vaandel en treedt de Vaandeldrager in bij een beëdiging, georganiseerd door een ander Regiment of Korps.

Ons Vaandel moet zoveel mogelijk ontbreken in de vitrinekast bij de Regimentscommandant en aanwezig zijn bij gelegenheden die zich daarvoor lenen. Het is ons gezicht naar buiten en maakt mogelijk dat de daar aanwezige 'verbindelaren' trots kunnen zijn dat ook hun Vaandel er bij was! Zo was ons Vaandel aanwezig bij de commando-overdracht van C-LAS, bij een commandowisseling van 101 CISbat en ook binnen de vaandelgroep in het defilé van de Landelijke Veteranendag – als vertegenwoordiger van

Vaandelwacht van het Regiment Verbindingsstroepen anno 2010

alle KL Vanden & Standaarden – en de oprichting van het Operationeel Ondersteuningscommando Land.

Let wel, het optreden met ons Vaandel schept ook verplichtingen. In ieder geval voor elk individu want als het Vaandel binnen uw gezichtsveld beweegt dan wordt verwacht dat u respect toont door de houding aan te nemen en de groet te brengen. Nog belangrijker is dat de vaandeldrager wordt beschermd en begeleidt door een perfect optreden van de vaandelwacht. U begrijpt dat een dergelijk optreden niet vanzelf gaat en daar de nodige oefeningen in gaan zitten. Momenteel is het uitvoering geven aan de vaandelwacht neergelegd bij de SVBDD. Het is fijn om te constateren dat binnen de SVBDD nog steeds veel enthousiaste leden van het Regiment aanwezig zijn, die het als een eer en een ervaring zien om op te treden als vaandelwacht. C-Vaandelwacht is per voorschrift een luitenant en daarmee lopen we een risico, omdat slechts één luitenant bij de school is geplaatst. Bij uitval staat gelukkig een luitenant van 101 CISbat paraat.

Het Regiment moet waarborgen dat een optreden met ons Vaandel, met of zonder Vaandelwacht, altijd mogelijk is. Het ondersteunt immers onze 'esprit de corps'. Hoe wij dat doen is vastgelegd in Regimentsrichtlijn nummer 2 'Vaandelwacht'. Deze is door iedereen na te lezen op www.verbindingsdienst.nl, onder de rubriek Het Regiment/Orders en Richtlijnen.